

AZ EGYHÁZI ISKOLÁKRÓL

A katolikus közoktatási intézményrendszer bővülése

TERNYÁK CSABA

1953-ban született Fertőszentmiklóson. Egri érsek, a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia Állandó Tanácsának tagja, Oktatási Bizottságának elnöke. — Elhangzott a Katolikus Pedagógiai Intézet 2017. február 10-én rendezett intézményvezetői értekezletén.

Az 1990-es rendszerváltással jelentős változás kezdődött a magyar köznevelési intézményekben. Az egyházak ugyanis — nagy politikai és média ellenszélben — visszakapták korábbi iskoláik egy részét. A törvények értelmében az egyházi iskolák is jogosultak voltak az állami finanszírozásra. A törvény (1990. évi IV. sz.) biztosította az állami iskolákkal azonos, úgynevezett normatív finanszírozást, ami azonban néhány év elteltével már nem volt elegendő. A hiányt a fenntartónak kellett előteremtenie. Az egyházaknak saját bevételeik nem volt, így az állammal vagy az önkormányzatokkal kellett úgynevezett közoktatási megállapodást kötni a hiányzó pénz biztosítására. Újabb változást hozott a 2010-es esztendő. Az ekkor megalakult Országgyűlés, még mielőtt megválasztotta a kormányt, sürgősséggel döntött arról, hogy felszabadítja ezt az önkormányzatokra nehezedő nyomást, és az állam vállalja az egyházi iskolák teljes finanszírozását. Ezzel egy évek óta húzódozó feszültség oldódott meg. Egyes polgármesterek és önkormányzatok kettős szorításban voltak. Egyrészt érzékelték a szülők részéről az egyházi iskola igényét, másrészt választópolgáiraiknak nem tudták elmagyarázni, hogy miért kell még évekig egy olyan intézményt finanszírozni, amelynek fenntartói jogát másnak átadták. Ennek az áldatlan helyzetnek vetett véget a 2010-es döntés.

A 2010 utáni megváltozott helyzet

2010 után, az új feltételek mellett, különösen az ország keleti megyéiben nőtt jelentősen az egyházi iskolák száma. A legnagyobb változás azonban nemcsak a számszerűségben mutatkozott, hanem abban a tényben is, hogy olyan iskolák is egyházi fenntartásba kerültek, amelyek korábban soha nem voltak azok. Személy szerint szívesen neveztem és nevezem ezt a folyamatot a demokrácia diadalának, hiszen szabályozott körülmények között az érintett szülők és pedagógusok szabad döntése folytán került sor ezekre a változásokra. Nyilván a korábbi egyházi iskolák jó híre és eredményei is generálták azokat az új igényeket, amelyek a katolikus iskolahálózat bővüléséhez vezettek. Így jutottunk el előadásom címéhez.

Senkit sem akarok számokkal untatni. Egyrészt nem vagyok sem szociológus, sem statisztikus, másrészt az ide vonatkozó adatok szük-

ség esetén megtalálhatók az interneten, ha valakit mégis érdekelne. Amennyit a számszerű bővülésről és annak okairól elmondtam, legyen elegendő bevezetesként. Visszatekintés helyett most inkább előre szeretnék tekinteni. Inkább programot adnék, mintsem összefoglalást.

Az „intézményrendszer bővülése”, illetve „iskoláink bővülése” kifejezésnek szeretnék egy mélyebb, szellemi, spirituális értelmet adni. Ezért a bővülést a „növekedés” értelemben fogom használni. Szent Pál-i értelemben, aki a kolosszeieknek azt írta: „Az Úrhoz méltóan éljete, teljes mértékben az ő tetszésére, és teremjete gyümölcsöt mindenfajta jó cselekedettel, és növekedjete Isten ismeretében” (Kol 1,10). Ilyen értelemben beszél növekedésről az első Péter levél is: „Levetve tehát minden gonoszságot, minden álnokságot, képmutatást, irigységet és minden rágalmazást, mint újszülött csecsemők a hamisítatlan lelki tejet kívánjátok, hogy azon növekedjete az üdvösségre, mivel megízleltétek, hogy jóságos az Úr” (1Péter 2,1).

**Bővülés, növekedés,
változás**

A napokban járt nálam egy káplán atya, akinek feladatai közé tartozik az Egri Főegyházmegye egyik iskolájának a lelki gondozása, amelyet néhány évvel ezelőtt vettünk át a KLIK-től. Elmesélte, hogy egy családlátogatás alkalmával szóba került a helyi egyházi iskola helyzete. Amikor megkérdezte, hogy éreznek-e valami változást, amióta egyházi lett, azt a megnyugtatónak szánt választ kapta a szülőktől: „Nem, nincsen semmi változás”. Feltehetően a szülők arra gondoltak, hogy nem lett rosszabb a helyzet. Mindenesetre ezt a kollégát nem töltötte el kitörő lelkesedéssel munkájának ez az értékelése. Hiszen ő éppen azon dolgozik, azért imádkozik, hogy abban az iskolában legyen valami változás, valami „bővülés”, ne csak számban, hanem munkastílusban, szellemiségben, lelkeségben, egyháziasságban: hogy mindenki növekedjék Isten ismeretében. Az egyháznak kétségtelenül türelmet kell gyakorolnia mind a diákok, mind a pedagógusok irányában. Senkire sem akarja rákényszeríteni sem Istent, sem Krisztust, sem az Evangéliumot. Tiszteletben tartjuk pedagógusaink lelkiismereti szabadságát. Nekik pedig tiszteletben kell tartaniuk és segíteniük a fenntartó céljait. Ezért az intézményeknek egyre inkább irányba kell állniuk. Itt megkerülhetetlen az igazgatók felelőssége! Bár az iskola kétségtelenül hasonlít az egyházhhoz: olyan, mint egy nagy hajó, amely lassan fordul, de az nem jó, ha ez a fordulat egyáltalán nem érzékelhető. Nem elfogadható, ha ezt az emberek úgy élik meg, hogy „nincsen semmi változás”. Ha lassan is, de érzékelhetően fordulni kell.

Az állandó előrehaladás, bővülés igénye emberileg, szakmailag és lelkeségben olyan program, amely iskoláink jellemzője kell legyen. Minden évben előre akarunk lépni valamennyit. Nem szabad leülni, mindig kell egy kis előrelépés. Az a tény, hogy a fenntartó nem támogatja a drasztikus változtatásokat, nem jelentheti azt, hogy leülünk, megelégszünk a meglévővel. Érdemes emlékezetünkbe idéznünk Sík Sándor híres versét: „Ments meg Uram!” Legszívesebben végig felolvassám, de elégedjünk meg egyik veretes versszakával: „Ne hagyj Uram, megülednem, / Sem eszmében, sem kényelemben. / Ne tűrj megállni az ostoba van-nál, / S nem vágyani többre kis mái magamnál.”

„Az egyház a vonzás
által növekszik”

Az iskola akkor lesz katolikus, ha Valaki oda beköltözik. Ezt nem lehet megspórolni. Ha egy katolikus iskola nem jól működik, akkor elsősorban a katolicitásával van a baj. Isten nélkül nem lehet jó egyházi iskolát vezetni. Krisztus és az Evangélium a kulcs. Ezek nélkül nincs egyházi iskola. Ha csak a táblát és a díszleteket cseréljük ki, az nem elég a hatékony neveléshez, az átalakuláshoz. Nem tudjuk megspórolni a jó példát. Az az igazgató, aki nem belső meggyőződésből jár templomba, annak a pedagógusai sem fognak, ezért aztán a diákok és a szülők sem. Templom nélkül pedig nem lehet hatékony az egyházi iskola. Lehet úgy csinálni, „mintha” ... de hiányzik a vonzás.

Ferenc pápa gyakran idézett mondata iskoláinkra is érvényes: „Az egyház nem az erőszakos térítés, hanem a vonzás által növekszik”. Nem titkolt célunk az, hogy az egyház így növekedjék. Minden evangelizációnak, minden missziónak ez a fő célja. Nem arról a növekedésről van szó, amely egy vállalatot vagy egy multinacionális céget hajt. Az egyház növekedése nem önmagáért van. Nem a saját hatalmát, befolyását akarja növelni, hanem az Evangélium örömhírét akarja eljuttatni minden emberhez, és el akarja vezetni egy tágasabb, teljesebb életre. A ránk bízott embereket akarjuk nevelni-növelni. Az Evangélium olyan dimenziókat mutat meg az embernek, amelyeket csak a hit kapuján belépve ismerhet meg. Az egyház és iskolája csak akkor tud vonzani, ha elkötelezett, szimpatikus képviselői vannak, akik az öröm és a béke hordozói.

Nem is olyan egyszerű ezt a fajta bővülést elérni, hiszen az emberek többsége megelégszik az elért eredményekkel, mondván, már az is jó, ha a helyzet nem romlik, és nem akar tovább bővülni, fejlődni!

Sokan félnek attól, hogy valamit fel kell adniuk korábbi, megszokott, kényelmes életükből. Félnék belépni a templomba. Mint érdeklődők megállnak a küszöbön. Halogatják az elköteleződést. Félnék attól, hogy az istenes élet szegényebbé teszi őket. Pedig Isten nem elvenni akar bármit is az életünkből, hanem hozzáadni. Ezért aki beengedi Krisztust az életébe, nem veszít semmit, egyáltalán semmit abból, ami az életet szabaddá, széppé és naggyá teszi. A vele való barátságban kitárulnak a teljes élet kapui. Csak ebben a barátságban ismerjük meg az emberi természet nagy képességeit. Csak ebben a barátságban tapasztalhatjuk meg azt, ami szép, és ami megszabadít. Ő nem elvenni akar bármit is az életünkből, hanem inkább adni.

Ezért idézte egyik homíliájában XVI. Benedek pápa elődjének, Szent II. János Pál pápának híres szavait: „Ne féljete Krisztustól! Nem vesz el tőletek semmit, hanem mindent nektek ad! Aki neki adja magát, megkapja a százszorosát! Igen, nyissátok ki, tárjátok ki az ajtókat Krisztusnak — és megtaláljátok az igazi életet!”

Melyek azok a területek, ahol növekedhetünk?

Ferenc pápa, amikor a Nevelési Kongregáció tagjaival találkozott, három területet jelölt meg. Elsőként a nevelés humánussá tételéről beszélt. Az iskolának az emberi személy teljes kibontakoztatását

„Ember lenni mindég,
minden körülményben”

kell szolgálnia. A fiatalokat hozzá kell segítenie ahhoz, hogy egy szolidárisabb és békésebb világot építhessenek. A katolikus nevelési intézmények küldetése az, hogy megnyissák a távlatokat a transzcendens előtt. Ehhez azonban elkötelezettségre és szeretetre van szükség, folytatom a pápa gondolatát. Olyan jó látni, amikor a pedagógusok szeretik a gyerekeket. Olyan jó látni, amikor az igazgatók szeretik a pedagógusaikat és az iskolájukat. Szolgálni akarják az intézményüket. Ne nekem szolgáljanak, hanem én szolgáljak. Természetes, hogy egy pedagógus, egy igazgató az iskolából él. Érdeemes tudatosan felvállalni, hogy nemcsak belőle, hanem érte is élünk. Így vagyunk az egyházzal is, hiszen az egyházi iskola része az egyháznak. Amikor tehát az iskolából élünk, akkor az egyházból élünk. Vállaljuk tudatosan, hogy nemcsak belőle, hanem érte is élünk! Pontosan olyan benső örömet tapasztalhatunk meg, mint amikor édesanyaként vagy édesapaként valaki a családjáért él.

Tanítsuk meg a fiatalokat arra, hogy emberek tudjanak maradni minden helyzetben. Ahogyan Arany János írta: „Legnagyobb cél pedig, itt, e földi létben, / Ember lenni mindég, minden körülményben.” Bátor-ság kell ahhoz, hogy a tanárokat is neveljük, növeljük, ilyen értelemben is. Ha korrekcióra van szükség, akkor korrigálni kell. Nem megszegyenítve, nem kibeszélve, hanem négy szemközt, szeretettel. Egy olasz film címe: „Emberek vagyunk, vagy tizedesek?” Sajnos vannak olyan emberek, akik a mundérjuk, hivataluk tekintélye mögé bújva, hivalkodó büszkeséggel és csak hivatalosan tudnak embertársaikhoz viszonyulni. Legyenek ők katonák vagy orvosok, papok vagy tanárok — a kísértés lényegében mindig ugyanaz: a másik emberben nem az embert, a felebarátot, a gyermeket látni, hanem a beteget, az „esetet”, a klienst, a hívőt, a beosztottat, a főnököt, aki rangban alattunk vagy felettünk áll. Alapvetően fontos: szeressük a ránk bízottakat!

Egy másik szempont, amire a pápa rámutat: a párbeszéd kultúrájának az erősítése. Világunk mára egy globális faluvá vált, ahol mindenki az emberiség családjához tartozik, jobb jövőre vágyik. Ugyanakkor sajnos jelen vannak az erőszak, a szegénység, a kizsákmányolás, a diszkrimináció, a kirekesztés és a szabadság korlátozásának különböző formái, melyek a leselejtezés kultúrájához vezetnek. A pápa azt kéri, hogy a katolikus iskolák mutassanak példát a párbeszédre, a találkozásra, a kulturális és vallási különbözőségek tiszteletben tartására. A párbeszéd ugyanis megkívánja a másik iránti tiszteletet, megbecsülést és odafigyelést, anélkül, hogy tagadná az Evangéliumból fakadó identitásunkat. A pápa meg van győződve arról, hogy a keresztény szellemben nevelt jövő nemzedékek az iskolát elhagyva is képesek lesznek a párbeszédre, hidak építésére, és így tudnak válaszolni korunk kihívásaira. Különösen fontos, hogy megtanulják annak az intellektuális párbeszédnek a módszerét, amely az igazság keresését célozza.

Ferenc pápa végül arra kér bennünket, hogy segítsünk elhinteni a remény magvait az iskolákban. Növekedjünk a reményben! Az ember ugyanis nem élhet remény nélkül, a nevelés pedig fölkelte a

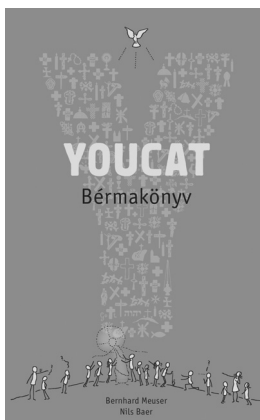

A remény magvai

reményt. Keressük a szépet, a jót, az igazat és a másokkal való szeretetközösséget, hogy együtt növekedhessünk. A fiataloknak ma erre a reményre van a legnagyobb szükségük. A remény nem felületes optimizmus, hanem helyes kockázatvállalás, mint ahogyan a nevelés is az. A mai fiataloknak elsősorban a jövőt építő reményre van szüksége. Az igazi tanító és nevelő olyan, mint egy édesapa vagy édesanya, aki továbbadja a jövőre képes életet. Ehhez elsősorban arra van szükség, hogy hallgassuk meg a fiatalokat: az „oda-hallgatás munkája” ez. A nevelés persze a remény mellett kockázatokkal is jár. A remény nem felszínes optimizmus, hanem elsősorban a kockázatok helyes vállalása, ahogy ez a nevelésben történik. Mi magyarok általában pesszimisták vagyunk. Iskoláink legyenek a remény forrásai!

A 2016/2017. tanév második félévének az elején vagyunk. Tudjuk, hogy messze még a tanév vége, rengeteg a teendő, de ne feledjük a nagy nevelő, Bosco Szent János gondolatát. „Csak semmi lazítás! Ne fáradjunk el a jóban, velünk az Isten! Dolgozzunk fáradhatatlanul a ránk bízott növendékekért.” „Ha azt akarjuk, hogy meglássák rajtunk az emberek, hogy mi a növendékeink örök boldogságáért fáradozunk, és őket a sajátos feladataik teljesítésére tanítjuk meg, akkor mindenekelőtt szükséges, hogy sohase feledkezzetek meg arról, hogy ti e szeretett ifjak szüleit helyettesítitek.”

Tisztelettel, szeretettel és segítőkészen szolgáljuk, neveljük, növeljük őket, a hit, a hűség és a hivatás útján!

A VIGILIA KIADÓ ÚJDONSÁGA**YOUCAT
Bérma-könyv**

A könyv a bérmlásra készülők számára a fiatalok nyelvén és stílusában mutatja be hitünk alapjait, sok-sok érdekes képpel és illusztrációval, játékos ötlettel. A 12 egységre osztott „bérma-kurzus” igazi áttörést hozhat a bérmlásra felkészítésben: jókedvűen, mégis elmélyülten vázolja fel a legfontosabb tudnivalókat Isten teremtő és megváltó szeretetéről, majd felkészít a szentgyónásra és magára a bérmlásra.

Nélkülözhetetlen olvasmánya lehet mindazoknak, akik bérmlálkozásra készülnek.

Ára: 2.600 Ft

Megvásárolható vagy megrendelhető a Vigilia Kiadóhivatalban és a honlapunkon:

1052 Budapest, Piarista köz 1. IV. em. 420.

Telefon: 36-1-317-7246; 36-1-486-4443; Fax: 36-1-486-4444;

E-mail: vigilia@vigilia.hu; Honlap: www.vigilia.hu